

KERTINĖ
PARAŠTĖ

Tebecenzūruojama...

Pastaruoju metu Lietuvoje vyksta įdomios ir atviros diskusijos dėl istorinio romano. Rašytojai, literatūros kritikai ir istorikai siūlo pervertinti tautos praeities vaizdavimą, atsakyti kai kurių klaidingų interpretacijų, visur neįžiūrėti vadinamojo nacionalizmo apraiškų. Atrodo, kad pervertinimo procesas vyksta tolyn, nors LKP CK pirmasis sekretorius Griskevičius jau kelis kartus atvirai išreiškė savo nepasitenkinimą praeities trūkumų iškelimu, jo nuomone, perdėtu susidomėjimu praeimi, nihilistiniu požiūriu ir pastarojo dešimtmečio kultūros laimėjimais. Šių metų balandžio 17 d. Rašytojų draugijos plenumas svarstė literatūrinio palikimo klausimą. Dalyvė rašytojai ragino spausdinti Pietarį Alchimantą, Lindės Dobilo raštus, Kojalavičiaus istoriją ir kitus svarbius veikalus. Be to, jie kritikavo išgalėjusią praktiką, išcenzūruoti ideologiškai nepriimtinas tekstų vietas. Antai kritikas Vytautas Galinis pareiškė, kad jei kūrinyje leidžiamas, „tai išleiskime toki, koks buvo“. Rašytojas Mykolas Sluckis apgailestavo, kad net tokių tarybinės literatūros šulų, kaip Petro Cvirkos, raštai „kupiūruojami“. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktorius Jonas Lankutis pripažino, kad „mes mažai publikuojame sudėtingesnių tekstų, neišsiurčiame be kupiūrų ir kitų kosmetinių procedūrų“. Justinas Marcinkevičius piktinosi dėl Maironio cenzūravimo, kad „regim iškreiptą jo vaizdą, ištiesintą ir apvalytą jo kelia“.

Neseniai Vagos leidykla išleido 1981 metais mirusio poeto Juozo Kėkšto, rinktinę *Dega vėjai*, kurioje išspausdinti eilėraščiai, vertimai, straipsniai ir laiškai. Knyga pasirašyta spaudai pernai lapkričio 14 d., tai yra, kai atvurumo kampanija jau buvo įsisiūbavusi. Savo įvade literatūros kritikas Vytautas Kubilius tiksliai apibūdina Juozą Kėkštą kaip tragiško likimo poetą, kurį istorijos perversmai svaidė iš vieno kontinento į kitą. Sunkus buvo Juozo Kėkšto gyvenimas. Gimęs 1916 m. neturtingoje šeimoje, Kėkštas augo Vilniuje, stėjo į komjaunimą, už priešvalstybinę veiklą tris kartus kalėjo. Kai Lietuva perėmė Vilniaus krašto valdymą 1939 metais, Kėkštas pasitraukė į Gudiją, tačiau sovietų valdžia jį neteisėtai suėmė ir nuteisė aštuoneriems metams miško darbų. Prasidėjus Vokietijos ir Sovietų Sąjungos karui, Kėkštas, amnestuotas kaip buvusios Lenkijos pilietis, stėjo į lenkų generolo Anderso armiją, kovojo su vokiečiais Italijoje, buvo du kartus sužeistas. Pokario metais gyveno Argentinoje, dalyvavo išeivijos kultūros gyvenime, tačiau 1957 metais po kraujo išsiliejimo į smegenis jis buvo iš dalies paralyžuotas. Grįžęs į Lenkiją, Kėkštas mėgino tarpininkauti tarp

tarybinių ir išeivijos rašytojų, visą laiką pabrėždamas, kad lietuvių literatūra viena. Juozas Kėkštas praleido nemažą laiko nelaisvėje už savo isitikinimus, bet net po mirties jo mintys negerbiamos ir partijos cenzoriai jaučia reikala jas atitinkamai „paredaguoti“. Antai naujai išleistoje rinktinėje Kėkšto atsakymai į išeivijos žurnalo *Literatūros lankai* klausimus, redaktorių žodžiais, spausdinami kupiūruoti, „praleidžiami kurie ne kurie tarybinės tikrovės vertinimai, kuriuose esama anuo metu J. Kėkšto neįveiktų antitarybinių išvedžiojimų“. Atsakydamas į klausimą, kokius neigiamus reiškinius jis pastebi dabartiniame mūsų literatūros gyvenime, Kėkštas atvirai pareiškė, kad tauta liko krašte, kad išeivijoje gyvena tik sauja rašytojų, kad net tada, 1958 metais, krašte vyko didelė kūryba ir kova už tautos gyvybę ir jos kultūrą, griežtai smerkė kai kurių išeivijos rašytojų pretenzijas, nurodė jų kūrybos trūkumus. Taigi Kėkšto mintys apie krašto svarbą ir tarybinių rašytojų kūrybos laimėjimus buvo per daug patrauklios, kad cenzoriai uždraustų išspausdinti visą straipsnį, tad pasitenkino atitinkamu apipavidalinimu.

Galime pasiteirauti, kas užkliuvo cenzoriams šiame atvurumo tarpsnyje? Nurodysime keletą pavyzdžių. Antai Kėkštas pažymi, kad ir išeivijoje, ir Lietuvoje, nors ir skirtingomis sąlygomis, puoselėjamas lietuviškas žodis; bet, ciuojame išcenzūruotą atsakymo

(Nukelta į 2 psl.)

Viktoro Falkenhahno įnašas į lituanistiką

ALFONSAS TYRUOLIS

Šių metų balandžio 16 d. Rytų Berlyne mirė vokiečių kalbininkas, baltistas ir polonistas Viktoras Falkenhahnas (Viktor Falkenhahn). Kaip Lietuvos kalbinių ir literatūrinių bei kultūrinių ryšių tyrinėtojas jis yra nemažai pasitarnavęs ir lituanistikai. Gimė 1903 m. vasario 11 d. Katenhofe, Ščecino vaivadijoje, Lenkijoje. Baigęs Tilžės gimnaziją, Karaliaučiaus universitete studijavo indologiją, slavistiką ir baltistiką. Tame universitete, dar tebestudijuodamas, ėjo lietuvių kalbos lektoriaus pareigas (iki 1944 m.). Jis yra padėjęs Vydūnui išleisti *Lietuvių kalbos vadovą* antrąją laidą (1931 m.). Vasaromis dirbdavo namų mokytoju darba Giruliuose, Klaipėdos krašte. 1939 m. už disertaciją apie XVI a. Mažosios Lietuvos rašytoją Joną Bretkūną (Bretke) gavo daktaro laipsnį. Vėliau, po karo, yra buvęs prof. E. Fraenkelio asistentu Hamburgo universitete, o nuo 1948 m. dėstė polonistiką Humboldto universitete, Berlyne. 1959 metais pakeltas į profesorius. Parašė vienas ar su kitais keletą lenkų kalbos vadovėlių. 1963 m. išleido studiją *Zu den Anfängen der Baltistik. Zur Geschichte der Slavistik* (Prie baltistikos pradžios. Prie slavistikos istorijos). Apie lietuvių literatūrą rašė leidinyje *Lexikon der Weltliteratur* (1963).

Svarbiausias Falkenhahno veikalas lituanistikai yra jo 1939 m. parašyta ir 1941 m. Berlyne išleista disertacija „Der Uebersetzer der litauischen Bibel Johannes Bretke und seine Helfer“ (Lietuviško Šventraščio vertėjas Jonas Bretkūnas ir jo padėjėjai). Remdamasis archyviniais šaltiniais (jų nemažą sąrašą duoda Vaclovas Biržiška savo *Aleksandryne*, Chicago, 1960, t. 1, p. 168-172), Viktoras

Falkenhahnas gana plačiai nušvietė Jono Bretkūno gyvenimą ir darbus. Iš tų Bretkūno darbų svarbiausi yra 1589 m. išspausdintas giesmynas *Giesmės duchaunos*, tais pačiais metais parengtas (išspausdintas 1591 m.) pamokslų rinkinys *Postilė* ir likęs rankraščiu Šventraščio (Biblijos) pilnas vertimas į lietuvių kalbą (to vertimo originalas dabar yra Goettingeno universiteto bibliotekoje).

Viktoras Falkenhahnas yra bandęs nustatyti Bretkūno tautybę, kilmę ir kita, tačiau dar nemaža dalykų lieka galutinai neišaiškintų. Kai kurie vokiečių kalbininkai kaip E. Hermannas, F. Spechtas, iš dalies G. Gerullis ir kiti ar istorikai kaip K. Forstreuteris tarė Bretkūną esant vokiečių kilmės. Lietuvių kilmės jį laikė A. Bruožis, V. Biržiška ir kiti. Falkenhahnas įrodė, kad Bretkūno motina buvo prūsė (Warnin, liet. Varnaitė), o tėvas Bretke ar Prattke, kaip ir pavardė rodo, galėjo būti kilęs iš suvokiejęsųjų prūsų. Kalbininko E. Spechto nuomonė buvo pareikšta nacių valdžios laikais (žr. *Lietuvių enciklopedija*, t. 6, p. 166), o Hermannas ankstesnis spėjimas, kad Bretkūnas galėjęs būti vokiečių kilmės jau vien dėl to, kad Šventraščio vertime jis daug kur viršum lietuviško žodžio įrašęs vokišką, vargiai turi tvirtesnį pagrindą: verčiant tokią veiklą į lietuvių kalbą pirmą kartą ir neturint nei žodynų, nei pavyzdžių tam reikalui, atitiktumų ieškojimas visiškai suprantamas. Čia dar pažymėtina, kad po lietuviškais raštais Bretkūnas tapo pavarde ir pasirašydavo, o po lotyniškais Bretkius ar Bretchius, vokiškuose raštuose vadinamas Bretke. Lietuvių ir vokiečių kalbos lygiagrečiai bus išmokę dar iš mažens, o pagal motiną mokėjęs ir prūsų kalbą. Susikalbėdavo ir kūrė. Studijuodamas Karaliaučiuje ir Wittenberge buvo išmokęs hebrajų, graikų ir lotynų kalbas, kurios pravertė verčiant Šventraštį į lietuvių kalbą. Paskirtas evangelikų kunigu į Labguvą, o vėliau į Karaliaučių, pamokslus ten sakė lietuvių kalba. Lietuvių Karaliaučiuje tais laikais buvo nemaža, tik vėliau jų skaičių sumažino išgalėjusi maro epidemija, kurios auka tapo ir pats Bretkūnas (1602 m.). Tikslėsnė Bretkūno gimimo data, išskyrus metus (1536), nėra žinoma.

Fragmentais yra išlikę dar vienas Jono Bretkūno vokiečių kalba parašytas veikalas. Tai *Chronicon des Landes „Preussen“* (Prūsų žemės kronika). Iš liaudies papročių ir buities aprašymų pajuntamas donelaiškas gimtojo krašto branginimas, savo tautiečių vertinimas, lyginant juos su svetimšaliais. (Vertimo ištraukas žr. Jonas Bretkūnas, *Rinktiniai raštai*, Vilnius, 1983).

Tačiau svarbiausią darbą Jonas Bretkūnas nudišo lietuvių kalba parašytais veikalais. Religiniais raštais prasideda ne vienos tautos literatūra. Tuo pačiu formuojama ir literatūrinė kalba. Tad ir Bretkūnas yra kad ir netiesioginis lietuvių prozinės kalbos

Archyvinė nuotrauka – Vydūnas ir Viktoras Falkenhahnas studijų metais.

svarbi jo minėta 1591 m. Karaliaučiuje išleista *Postilė*, kaip lygiai ir Mikalojaus Daukšos 1599 m. Vilniuje išspausdinta *Postilė*.

Iš lingvistinių Viktoro Falkenhahno darbų mums reikšmingesnis jo studijinis straipsnis apie veiksmazodinių derinių reikšmę lietuvių-lenkų kalbų ryšio problemai (išspausdintas žurnale *Zeitschrift fuer Slawistik*, 1963, Nr. 6). Šiai problemai atsirasti ir jai spręsti aktyvino davė Henriko Beckerio čekų-vokiečių-vengrų kalbų ryšio tyrinėjimas, išdėstytas jo knygoje *Zwei Sprachanschuesse* (1948). Dėl to ir baltistui, ir slavistui galys kilti klausimas, ar Rytų Europoje, būtent Pabaltijy ir jo aplinkoje, nesą panašių ryšių, pvz., lietuvių-lenkų kalbų srity, kokių yra vokiečių-estų-latvių kalbose. Kalavijuočių ordinas turėjo nemažą įtakos estų ir latvių kalboms, jas bemaž germanizavo, nors ir ne taip visiškai, kaip kad pasiėlgę kryžiuočių ordinas su prūsais, juos galutinai germanizuodamas. Tokios kalbų įtakos galima laukti, mažesniems tautos esant didesniųjų apsuptyms. Bet lietuvių giminės svetimųjų taip nebuvo paveiktos, kaip estai ir latviai (išskyrus Prūsų lietuvių). Lietuviai užėmė gudų ir ukrainiečių žemes jau XIV a., bet čia nebuvo kokio lietuvinimo, priešingai – lietuviai rašto ėmėsi iš gudų, ir čia prasidėjo gudų kalbos įtaka. Nuo Jogailos prasidėjo lietuvių tautos polonizacija, ypač bajorų tarpe. Pirmieji lietuvių rašytojai, pradadant Mažvydą ir Daukšą, buvo gavę daugiausia lenkišką išsimokslinimą, ir tai atsispindi jų raštų ortografijoje ir žodyne. Slaviškų skolinių problema yra nagrinėję kalbininkai K. Būga,

Pr. Skardžius, A. Brueckneris ir kt. Lietuvių tautinio atgimimo metu polonizacija buvus tokio pat lygio, kaip estų ir latvių germanizacija. Net tokie lietuvių rašytojai, kaip Maironis, Kudirka, Zemaitė, pradžioje buvę lenkų įtakoje. Kai kurie baltų ir slavų ryšiai atsekami dar prieš 700 metų, bet čia būta daugiau bendrojo indoeuropiečių kalbų ryšio,

Jono Bretkūno „Postilės“ (1591) titulinis puslapis.

negu kokios kaimynų įtakos. Bet XVI-XIX a. lietuvių raštijoje tiek randama gudų ir lenkiškų atitiktumų, kad esą galima kalbėti „apie gudų-lietuvių ir lietuvių-lenkų kalbų ryšį moderniaja prasme“. Daug to svetimo balasto išslavė 1890-1900 m. prasidėjęs kalbos valymas (Jablonskis, Būga, Vydūnas). Po 1900 m. grįžta prie savų senųjų žodžių arba darytasi naujadaru. O jaunam lietuviui dabar senųjų tekstų kalba be specialių kalbos studijų sunkiai bebūtų suprantama. Viktoras Falkenhahnas primena, kad net XVI a. rašytojo Jono

Bretkūno raštuose rasta 95% slavų kilmės žodžių ir tik 5% vokiečių kalbos. (Apie vokiečių kalbos įtaką lietuvių kalbai plg. K. Alminauskio *Die Germanismen des Litauischen*, 1934.)

Kristijono Donelaičio 250 metų gimimo sukakties proga Viktoras Falkenhahnas buvo parašęs ilgesnį apžvalginį straipsnį (išspausdintas irgi minėtame žurnale, 1964, Nr. 4). Straipsnyje ypač keliama Donelaičio humanizmas, suprantamas pateisinamos ir jo visuomeninio gyvenimo pažiūros. Su Donelaičio humanizmu susijęs ir jo realizmas, ir tos žymės buvo perduotos tolimesnei lietuvių literatūrai. Kita žymė – lietuvių liaudies dainos poveikis – Donelaičiui buvo kiek tolimesnė, be abejo, pagal ano meto ir kitų dvasininkų nusiteikimą. (Kai kurie lietuvių literatūros aiškintojai, pvz., Mykolas Biržiška, teigė, kad Donelaitis buvo nusistatęs ne prieš lietuvišką dainą, bet prieš netinkamą jos atlikimą, pvz. išgirtuvėse.)

Svarbia lietuvių literatūros žyme Viktoras Falkenhahnas laiko polinkį į romantizmą. Lyg ir papildydamas Donelaitį, jis primena K. G. Milkaus (1736-1806) poemą „Piliakalnis“, parašytą apie 1786 m. (Poema išspausdinta *Tautoje ir žodyje*, 1931, Nr. 7, ir *Lietuvių literatūros chrestomatijoje*, 1957). Vėlyvas jos paskelbimas nedaug tepasidėjo prie donelaiškos realizmo atsivėrimo. Šioje poemoje šalia religinio ir patriotinio nusiteikimo žymus Lietuvos praeities iškėlimas, praeities, kurią taip brangino tautinio atgimimo dainius Maironis, o Vincas Kudirka ją pagerbė „tautiškoje giesmėje“, tapusioje Lietuvos himnu.

Donelaičio „Metuose“ Falkenhahnas išskaitė ir simbolines reikšmes įvaizdžių. Pavyzdžiui, lakštingala, tas kuklus ir pilkas paukštelis, savo giesmele iš tamso mokas pradijinti kiekvieno širdį, taip primena ir tą kuklų lietuvišką būrą, kurio sava rankų darbu neša gamtos duodamas gėrybes kitiems, dargi tiems, kurie jį vargina.

Lietuvių literatūra pasaulinės literatūros kontekste nebūtų turėjusi tokios reikšmės, kokią turi dabar, jei Liudvikas Reza nebūtų paskelbęs Donelaičio „Metų“ (1818) ir savo parengtų lietuviškų „Dainų“ rinkinio (1825), kurie su lietuvių kūryba, kaip pažymi Viktoras Falkenhahnas, supažindino plačius skaitytojų sluoksnius ne tik Vokietijoje, Lenkijoje, bet ir kitur Europoje. Lietuviškąją kūrybą susidomėjo ar net jos buvo paveikti Goethe, Schilleris, Mickevičius, Puškinas, Hugo, Sir Walter Scott, Longfellow ir kiti pasaulinės literatūros kūrėjai.

Šiame numeryje:

Tarybinė cenzūra • Viktoras Falkenhahnas • Atvirutė Ilonai ir Violetai • Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje • Nauja angliška knyga apie Lietuvą • Kazio Bradūno eilėraščiai • PEN suvažiavimas Šveicarijoje • Teatrinis laiškas iš Europos • Lietuvių dienos paroda Los Angeles

Atvirutė Ilonai ir Violetai

LEONAS LĖTAS

Snow Shoe, Pennsylvania
pakelė
1985 m. rugsėjo mėn. 9 d.

Trisdešimt antrasis Santaros-Šviesos suvažiavimas Taboro sodyboje baigėsi Jūs, sekmdienio ryte, besiruošiantiems išsiskirstyti įvairiomis kryptimis suvažiavimo dalyviams pateikta šypsninga „1990 metais naujai išleistų mūsų naujų naujausių romanų“ įžvalga,* vakar, grįžtant, sustojome su Ada Marija Detroito artumoje — netoli Grosse Pointe — angliniai pilkų ir vėjo suorų atšiauriai blaškomų debesų plaunamų, graisiai taškomų langų ir pro juos matomų lankstomų medžių panoramoje, rugpjūtyje vedybiniu ryšiu sujungtų Nijolės ir Algio „namelyje“, plačiai pakelėje iškeltais skelbimais reklamuojamu patogių priėjimu ir, po to, vėl, patogių sugrįžimu 94-tan greitkelin, įpirštų St. Julian vynuogynų — neemiau „brut“, nors ir to buvo — „dry“ šampanu rano kose (iš anksto, jį pirkdamas, įsigijau dar butelį kitiems metams, rugpjūčio 17-tai, pasižymėtoms kalendoriuje metinėms) vietoj gėlių, vien gėlėtai linkėjimais apipintu tostu palinkėdami: *Ad multos annos!*

Ad multos annos ir tolygiems šiam, tik ką praėjusiam trisdešimt antram suvažiavimui, tauraus svaigesio, rankų ir vidaus turtumu įsidedantiems žaibais žaliuojančių medžių kamienų drevesė mums neužmirštamų ir neišdildomų prisiminimų albumo tomams atiteksiantiems taja — kaip to paskutiniojo ryto lietaus, žaibais spinduliuojančių, vėl vis plačiau įsidabinančioje spindulių gaiva žalių žaliausiuose lapuose mirguliuojančia saule — šimtu širdžių ir dėmesio nestokojančiame „labas!“ ir „alio alio!“ ir „na, tai kaip: jau — ir per greitai! — namolio?!!“ Itin smagu, kad gausiu jaunimo?! Jaunime rytojus!

Ilona, Violeta — ne apie tą rašau; rašau tarsi „25 A kelias“, ar: panašiai kam „ka“. Atvirutė — pakelė — visada lengva rašyti: tam nereikia — kaip kad to reikia laiškas — svaresnio, vystymingesnio, dėsnėgiu besivystančio mintijimo užantspaudavimų ar ko įrodai labiau tinkančių ir „rastų“ imantriau įspalvinančių citatų ar liečiamo šaltiniu nurodančių tikslų versmų — ar te ir vien ramiai lakštų properša vinguriuojančių upeikiokšnių atvanga ir pasiskinto — sapninių pastelinu pasitęsklenimu greitkeliu važiuojančio greičiu atsuoliuojantys ir, vėliau, prisiliejimu prie praeito, sparchiai nutolstantys pakelės vaizdai kaleidoskopiniu genio margumo margumu užgauna elektrine jėga kibirkščiujančių mąstymo ląstelių šventadienį: laisve, pasirinkimų valūze valia atversti pasitelktinai, ar atidėtinai, nesiryztant giliai į paliesto tamšiąsias, prasmingiausiasias ar ir tik vien prasmingesniausias, šilų ir girių tankumynuosna įvedančias nesiryztančio ar dar nenusisprendžiančio pasileisti vilione išnirusia proga tan ar ne tan kam ištiesta ranka, deivės ir laumės saldžiai alsinančiai tinką — bet: šiaurės pašvaiste plieskianti ir nei septynių šydų nusimetimo šokyje pilnutine tam atsidavusia jaunystės liepsna užgauto nuodėglio paskutiniąja kaitra žerincios įtaigos, tamsa deginančios pažinimo kaitros kibirkštys?!

Jeigu 1990 metų „25 A kelias“ turėtų žvelgti į ląstelinį

* Ilonos Gražytės-Maziliauskienės ir Violetos Kelertienės pokalbio 1985 m. Santaros-Šviesos suvažiavime tekstas: „Kažkas, kažkas... ir triukšmas aplink save“ išspausdintas *Metmenų* žurnalo Nr. 52 (1986).

Dr. Violeta Kelertienė, dr. Vytautas Kavolis ir dr. Ilona Gražytė-Maziliauskienė trisdešimt antrajame Santaros-Šviesos federacijos suvažiavime 1985 metais. Sieme.

tinis Santaros-Šviesos suvažiavimas vyks, kaip paprastai, Tabor Farm, Sodus, Michigan, nuo rugsėjo 10 iki 13 dienos. Nuotrauka Vidos Kuprytės

įsinarinimą kažkan naujan, būtam vaivorykštingai įsispalvinant baigiminiu gesos tašku, mirtimi — ar, taip pat (kitame to paties žanro veikale, atsirasiančio tuo pačiu metu) paskutinieji — tad, paprastai, mazgaryšiniai — žodiniai lakštai įsisiūbuoja mūsų literatūros mariosna įsivarsinančių poros šimtų puslapių *anglų* kalbos tarpai — tai: čia, Jums, Jūs dėmesiu! — nesusipėtam paskaityti literatūros vakare prozos gabalėlyje (tik ištrauka, tik ištrauka!) liečiančio ir, jei įmanu įsivaizduoti, kad tie šimtai puslapių bus įterpti be juos lygiagrečiai — atspindžiu — šešėliuojančių sugražinimų, *ver-timū*, lietuvių kalbon, tai — o tą tai jau palikčiau kieno *kito* plunksnai** — užsimota pasikirti, tas gabalėlis turėtų atsiderinti, atseikuotas ir atseiktas leidyklinių nutarimu, žymiai daugiau — bent puslapiams! — aprėpiančių polėkiu *tikrai* svarioje knygoje. — Visų imanomų spalvų akiratyje — ar akiračiuose — keli, betgi, paliečiamų ir cituojamų autorių spalviniai kaspinai neturėtų mums, žvelgiantiesiems, jų prasme ir *sakomo* reikšmė likti „terra incognita“.

Šiuo metu, vien tik amerikietiška įprata vadinama „work-in-progress“ — „Laiškai Adai Marijai“ — drobe įsispraudžia užsimotomų knygom mozaikinio piešinio skiaute ši iškaltą 8.21.85 nuoraizą, prie kantileninio vienetisumo blizgusio, tampriajame gipso taurių rinkimo atvaizde marmure, *visuma* pasiekiamo vaizdo, įsikauburiuojanti žvilgiu, mano: BALKŠVA RAMUMA.

Ada Marija,

Vartau „The Complete Original Unexpurgated Edition“ D. H. Lawrence'o *Lady Chatterley's Lover*; perbėgau akimis ir dabar sustojau ties, manding, tinkamai suvienyta, mano atrinkta ištrauka — ar įdomiai tam panašaus kuo 277, 278, 279 ir 280 puslapiuose vidurinijai mano 19/40/4 daliai „I, tą“ skambančiu netolimumu ką, kas galėtų būti kaip tik tuo, kas tiktu paskaityti jau artėjančiam suvažiavimui: taip, manoji (aukščiau minėta) proza, keturiasdešimt dar galutinai neišbaigtų puslapių, kurie man iki to meto, kai jie man yra būtini užbaigti, dar nebus išbaigti; tad *tatai* padėtų man įvykdyti anksčiau duotą (kaip laikas prislenka, iš pasalo, o diemedi!) įsipareigojimą! — nebeįgalint ankstyvesnio delnų siekių žydėjimo aplinkybių perpintomis — tarsi pančiuose grūnančiomis sarčio kojomis! —

** Spausdinant šią poeto Leono Lėto apybraižą *Draugo* priede, joje cituojamų autorių prozos ištraukos pateikiamos lietuviškame vertime.

Beje, knyga kainavo 3.97 dol., todėl ir nusipirkau; tame pačiame pirkinio glėbyje — kaip seniai, seniai, prieš šimtmečius skaičiau tatau mano Kaune, baltų dobilų ir iškilų ramunių vainike! — Axel Munthe *The Story of San Michele* — San Michele, San Michele knyga; ir, vėliau, aplantis kitas San Michele — San Michele kalnas, kur, vienoje, prie kurios veik visai nesibūriavo pirkėjai, parduotuvėje — visi būriavosi prie kitų, labiau jų smalsumą dilgančių ir sotinančių parduotuvių! — pamačiau duryse violetiniais nuleisto veido mergaitę kukliu rūbu, tyliomis rankomis — ir tada, įsipareigojančių ryžtu dovanoms Vilniui pažadėtų varpelį, įvairių eksponatų, pavyzdžių rinkiniui (įžadeta senų dienų bičiuliui) ir pašto vaizdų, atviručių pirkimu (kada, ateityje, dalijantis žodžiais susitvenkusiu dienų ir valandų gausoje, primintas, tau tą išsamiu papasakosiu!), o po to — praieito atkarpa, užsibaigianti „Kirpta vilna *nuogo* ėriuko“ užėgia minčių perpildu svaigioje pavasario turtų naktėje — taip, tarsi O. V. Milašiaus kelio dulkiai pavargusiame kelio pasisukime išreikštame vilgime siekime paliesti ją, mergelės ranką (taip, kartais mes norime sulaikyti mūsų įvaizdžių pynės neblunkančiose vizijose!) — šituo pačiu metu, krautuvėje, negalėjau praeiti ir pro „Inner Traditions Lindisfarne Press“ 1985 metų laidos — „edited by Christopher Bamford“ (įvada parašė Česlovas Milašius) — kaina: 25 dol. — „paperback“, *The Noble Traveller*, (The Life and Writings of O. V. de L. Milosz) — kurios 382-me puslapyje, anglų kalba, „Verse 92“ ištrauka skamba

šitaip: „Eve was free, she was untainted by any submission to man, for man and the woman were one flesh just as the seer and his vision were an indivisible unity“ (Ieva buvo laisva, ji buvo nesutepta jokio pasidavimo vyriui, nes vyras ir moteris buvo vienas kūnas, taip kaip regėtojas ir jo vizija buvo nedaloma vienybė“). (Šposaudamas, prijungiau *Just What the Doctor Ordered* — Gourmet Recipes Developed With Boston's Beth Israel Hospital for Low-Calorie, Diabetic, Low-Fat, Low-Cholesterol, Low-Sodium, Bland, High-Fiber, and Renal Diets by Harriet Wilinsky Goodman and Barbara Morse mano virimo receptų knygų lentynų papildomumui!)

Necituosiu nuo „The two women plodded on through the wet world“ iki „She looked flushed and handsome and smooth: love-smooth“. Cituosiu randamą kiek toliau:

„A, šičia!“ — „Visata mums rodo du aspektus: iš vienos pusės, ji fiziškai nyksta, iš kitos, ji dvasiškai kyla.“
Connie klausėsi, tikėdamasi daugiau. Bet Clifford laukė. Ji nustebusi žiūrėjo į jį.
„Ir jeigu ji dvasiškai kyla“, sakė ji, „ka gi ji palieka žemai, apačioje, toj vietoj, kur jos uodega būdavo?“
„A!“, tarė jis. „Suprask žmogų taip, kaip jis sako. Prileistina, kad tai būtų priešingybė“.
„Dvasiškai susprogdinta, taip sakant!“

„Ne. Bet rimtai kalbant, nejuokaujant: ar tau atrodo, kad tai ką nors reikštų?“
Ji vėl pažvelgė į jį.
„Fiziškai nyksta?“ — ji paklausė. „Aš matau, kaip tu storėjai, ir aš pati nedžiūvu. Ar manai, kad saulė mažesnė, negu būdavo? Man taip neatrodo. Ir tikriausiai obuolys, kurį Adomas pasiūlė Ievai, nebuvo ką

didesnis už vieną iš mūsų pepinų. Ar manytum, kad buvo?“

„Gera, bet klausyk, ką jis sako toliau: „Ji tad lėtai slenka, neišivaizduojamai lėtai pagal mūsų laiko matavimą, i naujas kūrybines sąlygas, kuriose fizinis pasaulis, kaip mes jį dabar žinome, pasirodys tik kaip vilnelė, vos atskiriama nuo nesamo““

Ji klausėsi, linksmai žybtelėdama. Visokie nepadorūs dalykai atėjo į galvą. Bet ji tik pasakė:

„Koks kvailas akių dūmimas! Lyg jo pasipūtusi samonė galėtų žinoti, kas taip lėtai vyksta! Tai tikrai reiškia fizinę nesėkmę ant žemės, o jis nori visą visatą paversti fizine nesėkme. Savim patenkintas įžūlumas!“

Kaip tinka dalintis, čia, šitame mano „aside“ su šiais dviem!

Lygiai kaip ir su P. W. Atkins „The Second Law“ ištrauka (imu 12-tą puslapį):

„Primityvieji žmonės naudojo savo paprastų ugniviečių karštį atpalaiduoti elementus iš Žemės, ir iš jų pamažu sukūrė civilizacijos pagrindą.

Nors ankstyvieji protai to nežinojo, ką jų ugnys atpalaidavo, buvo energija, pagauta iš Saulės.

Vėliau, „medis užleido vietą angliai, kaip pagrindinis kuras“. Bet dabar (čia žiūrėkime į 13-tą puslapį):

(ka) „mes... deginame branduolinių reaktorių sudėtingose šerdys yra buvusių žvaigždžių tirštį pelėnai. Šitie atomai buvo suformuoti ankstyvųjų žvaigždžių kartų mirties agonijose, kada šviesos atomai buvo sviedžiami viens į kitą su tokia energija, kad jie susilydė į vis sunkesnius. Senosios žvaigždės sprogo, nusimesdamos atomus ir išsklaidydamos juos po erdvę, kad jie toliau keptų, sprogtų ir sklaidytųsi, kol ilgainiui jie susitelkė į uolos kamuoli, ant kurio mes stovim ir po kuriuo rausiamės šiandien.“

„Bet ugnies ieškojimas iš praeties eina dar giliau. Dabar mes bandom raustis po Žemės susidarymu, po žvaigždžių kartų mirtim ir į patios kūrinijos pelenus.“

1982 metais University of Washington Press, Seattle ir London, išleistoje Josef Hayim Yerushalmi knygoje („The Samuel and Althea Strum Lectures in Jewish Studies“) *Zakhor: Jewish History and Jewish Memory*, kone pačioje knygos pabaigoje užsimena Jorge Luis Borges istorija apie vieną argentinietį, Ireneo Funes, kuris, nukritęs nuo arklio (tuo metu jis esą buvęs devyniolikos metų), pamatė, kad jis po to *nieko* negalėjo pamiršti! Čia jis perduoda žodį tam (cituojamam) Jorge Luis Borges:

„Mes, žvelgdami, matome tris vyno stiklus ant stalo; Funes matė visus daigus, kekes ir vynuoges ant šakelės. Jis atsiminė debesų pavidulus pietuose auštant 1882 metų balandžio 30-tajai, ir jis galėjo juos palyginti savo prisiminimuose su marga fibra oda įrištos knygos viršelio, kurią jis buvo matęs tik kartą, ir su purslu, kurį sukėlė irklas, pakel-

tas Rio Negro upėj Quebracho mušio išvakarėse...

Iš tikrųjų Funes atsiminė ne tik kiekvieną lapą ant kiekvieno medžio kiekvienam miške, bet ir kiekvieną kartą, kada jis jį matė ar jį įsivaizdavo. Jis nutarė suvesti visus savo potyrius i kokius septyniasdešimt tūkstančių prisiminimų, kuriuos jis vėliau galėtų apibrėžti skaitmeniškai. Du sumetimai jį sulaukė: mintis, kad toks uždavinys begalinis, ir mintis, kad jis bergždžias. Jis žinojo, kad mirties valandą jis vargiai būtų pabaigęs klasifikuoti net savo vaikystės visus prisiminimus...

Isimenančiojo Funes šešėlis plevena virš mūsų visų. Šiandien, vis labiau, istoriografija pati darosi istorinio tyrinėjimo objektu. Aikština, aš čia prie to prisidėjau. Galima manyti, kad kada nors galėtų būti istoriografijos istorija, ir tada jos istorija, ir taip toliau, besitęsiančia įvija. Tai gana, kad mus ištrauktų iš galvojimo.

Štai kur kryžiuojasi kai kurių žmonių atminties — ir minčių — gijos!

Je — literatūros vakarė — girdėjome žymiai daugiau poezijos, tai tam atsaqa, gal — neminint jau to, kad didžiuojamės Lietuva kaip poetų žeme, — ir susitvenkusiuose išvykos meto spaudos, laišku, skelbimų vilionėje, ir knygoje, atsivers-tame Percy Bysshe Shelley „Blithe Spirit“ randu posmą:

*Higher still and higher
From the earth thou springest
Like a cloud of fire;
The blue deep thou wingest,
And singing still dost soar, and
soaring ever singest.*

Šito neverčiu.

Farmington, Connecticut
1985 m. rugsėjo mėn. 13 d.

Kas naujo Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje?

• **Pirmasis metinis Tautų festivalis** vyks rugpjūčio 2 dieną, sekmadienį, nuo 11 v.r. iki 5 v. p.p. muziejaus patalpose ir jo aplinkinėse — aikštėse bei gatvėse.

• **Dail. Prano Gailliaus**, ta proga atvykstančio iš Paryžiaus, meno darbų paroda prasidės rugsėjo 25 dieną. Parodoje bus išstatyti naujaisi jo kūriniai, o per parodos atidarymą penktadienį, rugsėjo 25 d. 7:30 v.v., muziejaus meno galerijoje dailininkas pristatys savo grafikos ciklą, pavadintą „Deuxieme Suite Lithuanienne“. Ciklas pagrįstas poeto Kazio Bradūno vienu donelaitiškos temos eilėraščiu, kurių daugiau per parodos atidarymą paskaitys pats poetas.

• **Lietuvių tautodailės instituto** metinė paroda bus atidaryta spalio 25 dieną, sekmadienį, 4 v. p.p. muziejaus meno galerijoje. Bus išstatyti audiniai, medžio drožiniai ir kiti tautodailės dirbiniai.

• **Lietuviškų šiaudinukų** (kalėdinių eglutės papuošalų) gaminimo pamokos vyks penktadieniais, lapkričio 6, 13, 20 ir 27 dieną. Jas praves Helen Pius.

• **Programa, skirta Lietuvos krikščionybės 600 metų jubiliejui**, rengiama lapkričio 27 dieną, penktadienį, 7 v.v. Tėvas Antanas Saulaitis, SJ, skaitys paskaitą ir rods skaidres. Tą pačią dieną bus atidarytos dvi parodos: „Istorinės lietuviškos vėliavos“ ir „Kryžių šalis: religinės išraiškos 19-to šimtmečio Lietuvoje“ muziejaus meno galerijoje ir vaizdinių priemonių kambaryje.

• **Lietuviška kalėdinė paroda**, kurioje bus išstatyta kalėdinė eglutė, papuošta rankų darbo tikro šiaudo lietuviškais kalėdiniais papuošalais, vyks muziejaus prieganyje nuo lapkričio 15 iki 1988 m. sausio 14 dienos.

Tebecenzūruojama...

(Atkelta iš 1 psl.)

dali, „nors reikia tai tarti su liūdesiu, nei čia, nei ten netrūksta konformistų bei oportunistų. Krašte vis ryškiau pastebimas herojiškas (dažnai valenrodiškas) pasipriešinimas 'beriovsčinai', pseudomarksistinėms dogmoms ir stalininės reakcijos liekanoms, taip kaip liūdno atminties 'socializmui'“

Juozas Kėkštas
(1915-1981)

Kitoje irgi praleistoje vietoje Juozas Kėkštas ragino išeiviją atsižvelgti į sudėtingas Lietuvos sąlygas, nekubėti su griežtais smerkimais. „Atsižvelgiant i nelengvas politines ir polines sąlygas, kuriose visa tai vyksta, sunku ir neatsakinga būtų kalbėti apie kraštinio literatūros gyvenimo 'neigiamybės', nes čia neišvengtume klaidingų sprendimų. Kiekvienas kritikos žodis krašto rašytojo adresu galėtų būti neteisingas ir skriaudus“. Cenzoriui nebuvo politinės ir Kėkšto mintys apie priežastis, dėl kurių išeivijos rašytojų žodis gali nepasiekti krašto. Cituojame su trumpintais: „O nesiekia ne vien dėl to, kad tas žodis yra jėga nuo tautos atskirtas ir jo prasisunkimas i kraštą yra saugomas geležinės uždangos. Jų žodis krašto nesiekia dar ir todėl, kad egzistuoja kita subjektyvi psichinė siena. Šiapus ir anapus uždangos rašytojai turi nusimesti doktrinų, dogmų ir prietarų varžtus, kurie paraližuoja kūrybiškų polėkius ir intelektualinį gyvenimą“.

Kėkštas šiuo reikalu rašė 1958 metais, tad joku būdu negalima tvirtinti, kad jis būtų iškreipęs padėtį, juodines tarybinę tikrovę. Jis itin stengėsi įžiūrėti teigiamas puses, bet matyti, kad to negana. Galima tik viltis, kad šitoks vaikiškas cenzūravimas netrukus liausis, kad tarybinė valdžia, tiek daug didžiavusis naujuoju tarybiniu žmogumi, pagaliau elgsis su juo kaip su suaugusiu ir nebeurolinės, ką gali ir ko negali skaityti.

K. G.

„MARGUTIS“ SKELBIA DAINOS KONKURSA

Margutis, minint radijo laidos 55 metų sukaktį, skelbia konkursą solo dainai parašyti, panaudojant lietuvių poetų kūrinius.

Konkursui skiriamas dainas (skaičius nevaržomas), pasirašytas slapyvardžiu, siųsti iki 1987 m. rugpjūčio 15 d. šiuo adresu: Margutis, 2615 West 71st Street, Chicago, IL 60629. Prašoma drauge (uždaramė voke, viršuje užrašant slapyvardį) prisiųsti savo vardą, pavardę, adresą ir telefono numerį. Konkurso vertinimo komisiją sudaro: Petras Armonas, Danutė Liaugminienė, Algis Šimkus.

Pirmajai premijai skiriama 400 dol., antrajai — 300 dol., trečiajai — 200 dol. Premijų įteikimas ir premijuotų dainų atlikimas numatomas 1987 m. spalio 24 d., per Margutis radijo 55 metų sukaktvinį pokylį, Jaunimo centre, Chicagoje.

Pokalbiai tarp paskaitų Santaros-Šviesos 1985 metų suvažiavime: priekyje matyti Alina Stakienė, dr. Rim-

vydas Šilbajoris, Adolfas Markelis.

Nuotrauka Vidos Kuprytės

Apžvalginė knyga apie Lietuvą anglų kalba

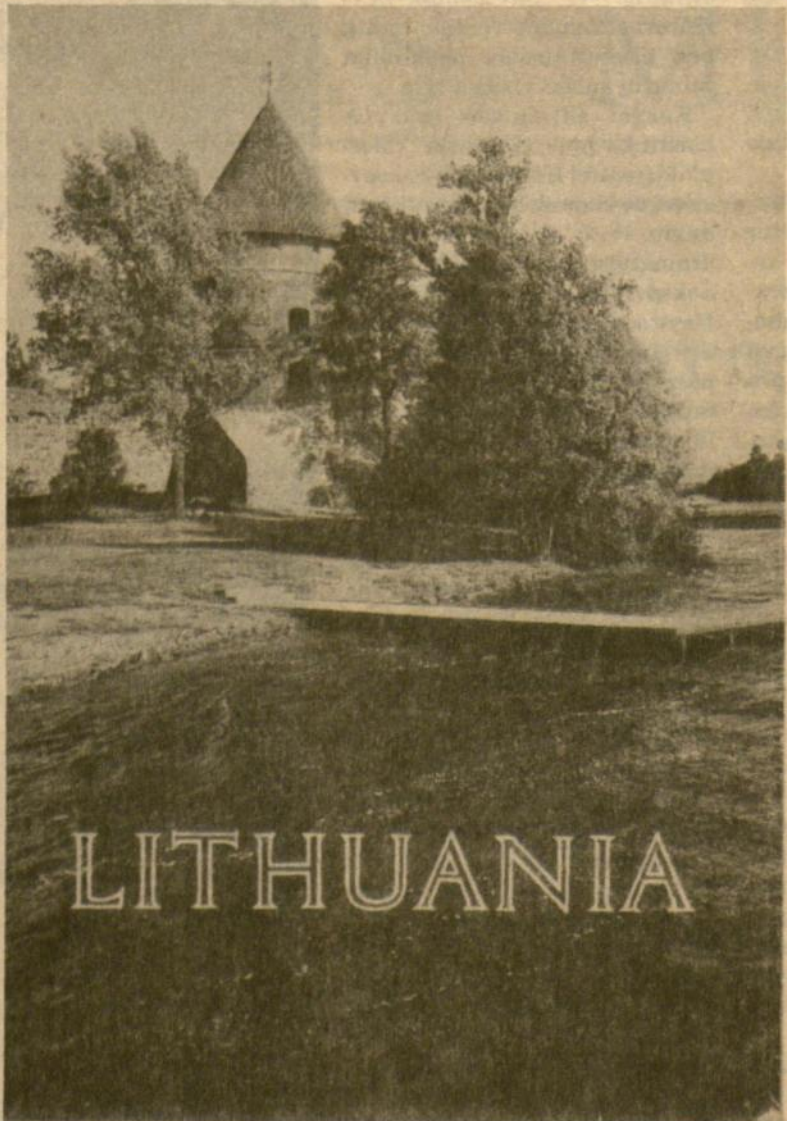
LITHUANIA. An Encyclopedic Survey. Vilnius: Encyclopedia Publishers, 1986. 432 psl. Kaina — 4,70 rb. Tiražas 10,000 egz.

* * *

Rankose nauja ir gražiai apipavidalinta knyga apie Lietuvą. Tai dar nėra ta knyga apie Lietuvą, kurią reiktų išleisti anglų kalba. Turinys šlubuoja, nes ypač daug koncentruojamasi prie komunistų partijos žygdarbių, o atsargiomis frazėmis praeinama pro jautrias temas. Tačiau yra ir kuo džiaugtis — anglų kalba naudojama daug geriau ir spausdinimo kokybė taip pat geresnė, negu ankstyvesniuose užsieniui taikomuose leidiniuose. Knyga teikia gerą vaizdą akiai. Ji gausiai iliustruota spalvotomis nuotraukomis. Aplanke — žodis „Lithuania“ ir kampinio Trakų pilies bokšto nuotrauka. Knyga įrišta žaliame odą primenančiame popieriuje. Formatas patogus.

Knyga pristato save kaip enciklopedinis žinybas anglų kalba. Redakcijos vedėjas Kęstutis Demskis. Vertimų redaktorius Adolfas Patriubavičius. Atrodo, kad svarbūs galutinio teksto redaktoriai turėjo būti Igor Bershadskii, Anatolii Kulakov, Feliks Kreinin, nes sklandi anglų kalba kritiškais momentais ima ir sugrūva (kaip tik, kai kalbama apie sovietinei sistemai šventus dalykus). Pavyzdžiui: „Widespread has become the organization of work by team contract, proposed by Nikolai Zlobin, and the movement of patronage over young workers“ (psl. 145-6). Kitas pavyzdys: „Expressing the festive mood of the times, literature of 1940-41 was dominated by poetry opulently represented in various periodicals“ (psl. 326). Sunku būtų rasti lietuvių, net ir tikintį komunistą, kuris 1940-41 metų nuotaiką charakterizuotų kaip „festive“.

Knyga siekia būti sistemingu įvadu Lietuvon. Skaitytojas supažindinamas su gamta, gyvūnija ir augmenija. Duodama demografinė Lietuvos statistika, o pagrindiniai miestai ir miesteliai gauna po skyrelį ir porą fotografijų. Lietuvos istorijos skyrius, apskritai paėmus, senąja praeitį pristato gana tiksliai, nors ir savitai skamba akcentavimas, kad rusų kariuomenė dalyvavo Žalgirio mūšyje (psl. 94). Dalykai darosi keblesni artėjant į mūsų laikus. Smagu, kad paminima Vasario Šešioliktoji, bet ji pristatoma tikrai egzotiškai: „The mounting indignation of the working people of Lithuania compelled the Lithuanian Council to adopt on February 16, 1918, a new resolution on the restoration of Lithuania's statehood.“ (psl. 117). Nepriklausomybės laikotarpį daug daugiau akcentuojama komunistų pagrindžio veikla, negu krašto ekonominė ir

kultūrinė pažanga. Ypač nejauku skaityti, kaip paruošiama Lietuvos okupacija. Molotovo ir Ribbentropo paktas yra dar vis tabu tema, kaip ir rusų įsiveržimas Lenkijon. Sveikintina, kad paminėti ir išvežimai į Sibirą, tačiau taip jau švelniai, kad skaitytojas vos galės susigaudyti, apie ką čia kalbama:

„With the counterrevolutionary forces becoming increasingly aggressive, the government of the Lithuanian SSR was compelled to resort to extraordinary measures. Just before the Great Patriotic War some of the counterrevolutionary elements were deported from Lithuania; as the political situation was extremely complex, these measures in some cases were mistakenly applied against innocent people“ (p. 131).

Ar skaitytojas supras, kad tie kontrrevoliuciniai elementai buvo taip pat kūdikiai ir motinos? Stalinas knygoje paminimas tik du kartus. Štai pirmasis, kuriame randame ir knygoje gana retą tipografinę klaidą: „In the mid-1950's the negative effects of Joseph Stalin's personality cult were irradiated (sic!), the work of bodies of state power and management was improved, and public organizations were given a greater role in society“ (psl. 139). Antrasis Stalino paminėjimas yra puslapio paraštėje, kur nurodoma, kad Valtstybinė SSSR premija buvo vadinama Stalino premija prieš 1952-sius metus.

Lietuvoje pagarsėjęs Luokės etnografinis ansamblis.

Skaitytojas gali saugiai perskoti per skyrius, kuriuose pasakojama Lietuvos Komunistų partijos bei Lenino Lietuvos Komjaunimo sąjungos istorija, tačiau verta atsiverti puslapį su XVIII-jo Lietuvos Komunistų partijos kongreso 1981 metais prezidento nuotrauka ir sceną puošiančių šūkių (lietuviškai ir rusiškai) „Partija — mūsų epochos protas, garbė ir sąžinė“.

Ekonominės skyriaus daug fabrikų ir kombainų nuotraukų. Švietimas ir aukštojo mokslo institucijos gauna atskirą skyrių. Daugiau kaip dvidešimt puslapių skiriami mokslinių tyrimų apžvalgai. Spaudos skyriuje minimi ir keli lietuviški laikraščiai, leidžiami JAV, bet *Draugas* lieka neminėtas. Yra skyrius, supažindinantis su lietuvių kalba. Literatūra ir menas gauna daugiau kaip penkiasdešimt puslapių. Čia geriau sekasi architektūrai, tapybai ir muzikai, negu literatūrai. Užsimenama ir emigracijos literatūra, tačiau labai prabėgomis: paminimi tik Jonas Aleksandriškis, Bernardas Brazdžionis, Liudas Dovydenas, Marius Katiliškis, Jonas Mekas ir Eduardas Cizas (psl. 327). Maloni staigmena skyriuje apie literatūros vertėjus, nes čia visas būrys JAV dirbusių vertėjų.

Religija gauna šešis puslapius ir popiežiaus Jono Pauliaus II nuotrauką su Lietuvos vyskupais. Pats paskutinis knygos skyrius yra keistas paminklas komunistinei sistemai: čia sąrašai Sovietų Sąjungos herojų, Socialistinio darbo didvyrių, liaudies šio ir to. Knygos anglų kalba yra gana gera, ir korektūra skaitytą atidžiai. Naudojama anglų, ne amerikiečių ortografija (pvz., „labour“ ne „labor“). Labai retai matyti nesusipratimų žodžių naudojimo („archaeological dug-outs“, psl. 56, „school-leavers“, kai kalbama apie abiturientus, nors britų vartosenai tai atitinka amerikietiškam „drop-outs“, psl. 256). Knygų ar meno darbų pavadinimų vertimai kartais netikslūs ar savotiški: „Eglė, Queen of Grass Snakes“ (psl. 354), „Karjeristai“ verčiami „The Self-seekers“ (psl. 325), „Rožės žydi raudonai“ pateikiama kaip „The Scarlet Roses are Blooming“ (psl. 329), „Kur lygūs laukai“ darosi „Where the Meadows Stretch Wide“ (psl. 330) ir „Sodybų tuštėjimo metas“ verčiamas „The Lost Home“ (psl. 330).

Naudojama anglų, ne amerikiečių ortografija (pvz., „labour“ ne „labor“). Labai retai matyti nesusipratimų žodžių naudojimo („archaeological dug-outs“, psl. 56, „school-leavers“, kai kalbama apie abiturientus, nors britų vartosenai tai atitinka amerikietiškam „drop-outs“, psl. 256).

Knygų ar meno darbų pavadinimų vertimai kartais netikslūs ar savotiški: „Eglė, Queen of Grass Snakes“ (psl. 354), „Karjeristai“ verčiami „The Self-seekers“ (psl. 325), „Rožės žydi raudonai“ pateikiama kaip „The Scarlet Roses are Blooming“ (psl. 329), „Kur lygūs laukai“ darosi „Where the Meadows Stretch Wide“ (psl. 330) ir „Sodybų tuštėjimo metas“ verčiamas „The Lost Home“ (psl. 330).

Naudojama anglų, ne amerikiečių ortografija (pvz., „labour“ ne „labor“). Labai retai matyti nesusipratimų žodžių naudojimo („archaeological dug-outs“, psl. 56, „school-leavers“, kai kalbama apie abiturientus, nors britų vartosenai tai atitinka amerikietiškam „drop-outs“, psl. 256).

Knyga patraukli akiai. Turinio nepritekliai dažniausiai ne dėl autorių kaltės, bet dėl bukaprotes ir piktos sistemos uždėtų reikalavimų. Knyga nėra objektyvus vadovas po Lietuvos istoriją. Gaila, kad jos negalima siūlyti angliškai kalbančiam svetimtautiui, kuris dar nieko nežino apie Lietuvą ir norėtų su ja susipažinti. Knyga naudinga tik tiems, kurie turi ir kitų šaltinių apie Lietuvą ir kurie gali skaityti knygą, neišjungę kritiško žvilgsnio.

(a. kt.)

Pabaltijo temos PEN suvažiavime Šveicarijoje

Šių metų gegužės 10-17 d. Lugano mieste, Šveicarijoje, įvyko 50-sis Tarptautinio PEN klubo suvažiavimas, kurio tema buvo „Pakraščio sričių literatūros“. Suvažiavime dalyvavo keturi estai ir penki latviai, atstovaujantys savo PEN centrams. Vienintelis lietuvis buvo Algirdas Landsbergis, egzilų PEN centro delegacijos narys.

Ypatingas pabaltiečių laimėjimas buvo gegužės 15 dieną. Beveik vienbalsiai priimta rezoliucija, kurioje pasmerkiamas ir lietuvių katalikų inteligentijos persekiojimas, knygų bei rankraščių konfiskavimas. Už rezoliuciją balsavo 31 centras, susilaikė trys — Bulgarija, Rytų Vokietija ir Kinija. Ši rezoliucija yra savotiškas pasaulinės rašytojų organizacijos atsakas į sovietų pastangas įtikinti PEN vadovybę, kad būtų uždaryti estų bei latvių PEN centrai ir būtų apribota išeivių PEN centro veikla. Tuomi Maskva stengiasi ir pasaulinio rašytojų bendravimo rėmuose įteisinti Pabaltijo valstybių okupaciją.

Po daugelio metų pertraukos Lugano suvažiavime dalyvavo ir du „stebėtojai“ iš Sovietų Sąjungos: neseniai „Sovietinio taikos gynimo komiteto“ pirmininku paskirtas Genrikas Borovikas ir savaitraščio *Ogoniok* redaktorius Vitalijus Korotičius. Derybos dėl sovietinių rašytojų organizacijos įstojimo į PEN klubą vyksta jau nuo 1964 metų. Pagrindinė kliūtis tam įstojimui buvo PEN vadovybės atsisakymas uždaryti

Sv. Petro bazilika ir aikštė Vatikane, kur birželio 28 dieną vyko pagrindinės Lietuvos krikšto sukaktuvių pamaldos ir arkivyskupo Jurgio Matulaičio palaimintuoju paskelbimo apeigos.

IŠ KELIONĖS ĮSPŪDŽIŲ

Kazys Bradūnas

FINIS VENETICUS

Kai Venecijos vandenį surū
Iš kanalų išpūs borėjas
Ir balto marmuro mūrų
Sapną pabudins vėjas,

Mudu žengsime per Rialta,
Paskutiniai čia atėję,
Vien į angelo galvą balta,
Kaip į sniegą, išsiūrėję.

BATTESIMO 6° CENTENARIO LITUANIA

Kada Romos bokštai rūdija
Arba varva variu,
Pučiu širdį — karštą žariją
Ir šilta kraują geriu

Pagoniško mano kamieno
Ir krikščionių tautos kankinių.
Juodos akys romėno,
Mėlynos šiaurės karių —
Aš jas abiejų turiu
Tarp auکوjimo žiburių.

MANE DOMINA

Idomu man, ką Dievulis daro
Nuo amžių diena po dienos:

Kaip sodina gėlyte, vandenį varo,
Kaip supina posmą dainos.

Bet užkalbintas nebeatsako...
O gal tik aš negirdžiu,
Kai ant jo nueito tako
Byra karoliai žvaigždžių.

MALDININKĖ SAULĖ

Jau vidudienio ugninė siesta...
Ar girdi, kaip vidury tylos
Eina saulė kėliais apie miestą,
Šventojo užkeltą ant uolos.

Tai Asyžių, tartum sapno sniega,
Niekada netirpstanti, matau! —
Nepabudinki, saulele, tegu miega
Kas giedotoj giesmių giesmę tau.

ROMOS BORGHESE SODUOSE

Jaunas ir gražuolis
Johann Wolfgang Goethe
Žvalgosi nuo marmurinės aukštumos.
Debesėliai plaukioja iš leto,
O aplinkui marios žalumos.

Stovime ir mudu čia atėję,
Ne gražuoliai, nebe jaunumė,
Išklause į gyvenimą kaip vėją
Pinijų viršūnių ošime.

dar Nepriklausomybės metais įsteigtus estų ir latvių PEN centrus. Derybų metu sovietiniai atstovai primygtinai tvirtino, kad Estija, Latvija ir Lietuva esančios Sovietų Sąjungos dalis. Šios linijos laikėsi ir 50-me PEN suvažiavime apsilankę „stebėtojai“. Atrodo, kad dabar jie savo tikslo sieks subtilesnėmis priemonėmis — mėgindami palaipsniui įtikinti pavienius PEN centrus ir jos vadovybę, kad „nebeegzistuojančių valstybių“ centrų uždarymas nedidelė kaina už „didžiosios sovietų rašytojų šeimos“ įstojimą į pasaulinę rašytojų organizaciją.

(Korotičius ir Borovikas šią dieną uolūs Gorbačiovo politikos vykdytojai, nors savo ankstesnėje karjeroje jie tebuvo ortodoksiški aparaičiai. Korotičius redaguoja populiarių savaitraščių *Ogoniok*, o Borovikas neseniai buvo paskirtas „Sovietinio taikos gynimo komiteto“ pirmininku. 1985 m. vasarą jis vadovavo Pabaltijo aparaičių delegacijai, kuri lankėsi Kopenhagoje „duoti atkirtį“ Baltijos tribunolui. JAV Valstybės departamento leidinyje *Foreign Affairs Note* 1987 m. gegužės numeryje Borovikas taip apibūdinamas: „KP narys, daug keliavęs korespondentas, buvęs KGB agentas ir dabar palaukiantis glaudžius ryšius su KGB. Vienas jo uždavinių buvo užverbuoti užsienio žurnalistus.“)

PEN konferencijos metu buvo beveik vienbalsiai priimtas ir kalinamų rašytojų bei žurnalistų komiteto pranešimas, kuriame išvardinti ir pabaltiečiai „sąžinės kaliniai“. Minimi Viktoras Petkus, Balys Gajauskas ir nutremime esantys Gintautas Išmantas bei Povilas Pečeliūnas. (Petkų savo garbės nariu yra priėmęs skotų, o Išmantą — amerikiečių PEN centras.) Paleistųjų sąrašas — Algirdas Statkevičius, Vytautas Skuodis, Liudas Dambauskas, Antanas Terleckas ir Vladas Lapienis. Pranešime rašoma, kad Sovietų Sąjungoje, drauge su Vietnamu ir Turkija, tebėra uoliausios rašytojų kalintojos.

Išrinktas naujas kalinamųjų rašytojų komiteto pirmininkas, švedas Thomas von Vegesack, kuris yra gerai susipažinęs su Pabaltijo klausimu. Savo kalboje jis paminėjo neseniai iš kalėjimo paleistą latvių kitamintį, kuris valdžios atstovų paklausė apie savo teisinę padėtį. Tasai patarė paleistajam neturėti jokių iliuzijų, nes jis tebėra laikomas nusikaltėliu: „Šiuo metu mums nepraktiška laikyti jus kalėjime“.

Viena PEN suvažiavimo popietė buvo skirta latvių literatūros klasikams Janiui Rainiui ir Aspazijai. Jos metu apie Rainio glaudžius ryšius su Lietuva kalbėjo Algirdas Landsbergis.

• TĖVYNĖS SARGAS Nr. 1-66 (1987). Leidžia Popiežiaus Leono XIII literatūrinis fondas. Redaktorius — Algirdas J. Kasulaitis, 894 East 223rd Street, Euclid, OH 44123. Administratorius: Adomas Viliušis, 4050 South Campbell Avenue, Chicago, IL 60632. Numerio kaina — 6 dol.

Numeris pradedamas Peter Augustine Lawler straipsniu „Prigimtinė teisė ir Amerikos politinė santvarka“ — šis straipsnis nagrinėja žymiojo Amerikos teologo tėvo John Courtney Murray, SJ, mintis apie prigimtines teises tradiciją ir Amerikos politinį gyvenimą. Vincas Staugaitis rašo apie krikščioniškąją demokratiją Vokietijoje. Vytautas Bagdanavičius svarsto Albert Camus dramą „Caligula“ ir joje daromą despoto veiklos analizę. Tiesiamas Prano Jucaičio straipsnis apie Teilhard de Chardin ir jo kosmoso viziją. Vytautas Vaičiulis nagrinėja įsivijęs bendradarbiavimo su okupantu temą. Duodama prelado Mykolo Krupavičiaus knygos *Lietuviškoji išeivija* ištrauka. B.Ž. rašo apie žemės reformos klausimą pirmojoje Lietuvos vyskupų konferencijoje 1922.V.8-9. A. Erdvilas aprašo lietuvių krikščionių demokratų konferenciją Chicagoje, o priedui pridedami konferencijos nutarimai. A. Albušis žvelgia į Amerikos konservatorius ir liberalus. „Pro domo sua“ skyriuje svarstomi vidiniai lietuvių krikščionių demokratų reikalai, o skyrius „Spaudoj ir gyvenime“ komentuoja visuomeninio gyvenimo aktualijas, ilgėliau susidomėjęs Ukrainos badmečio spaudoje traktavimu.

Teatrinis laiškas iš Europos

Apsilankymas Londono scenose

„Dickensai, kad tu būtum gyvas šią valandą“, priešrinkiminių debatų įkarštyje šaukia darbiečių partijos vadovas, tvirtindamas, kad konservatoriai nori atkurti karalienės Viktorijos laikų Angliją, skurdo ir turto kontrastus. Tušti žodžiai, darbiečiams atkerta konservatoriai: tik mūsų ūkinė politika tegali garantuoti lėšas, be kurių sugrius visa nemokamo gydymo, pašalpų ir pensijų sistema. Jų dialogas, kaip ir žodinės dvikovos parlamento rūmuose, priklauso ne tikai politikai, bet ir senai, giliai Londono teatrinei tradicijai.

Ir Londono teatruose, atidėjus į šalį gausius farsus ir miuziklus, girdėti klausimai apie Britanijos praeitį, jos sielą ir likimą. Naujose pjesėse — kaip ir *Literatūros ir meno ar Prados* puslapiuose — primygtinai, bet su ypatingu britišku prieskoniu kartojasi korupcijos tema.

Savo kelionę po Londono scenas pradėjau Valstybiniu teatru (National Theatre), kuriame ką tik įvyko naujos Allan Ayckbourne pjesės „Šeimos biznesis“ (A Small Family Business) premjera. Jos pagrindinis veikėjas, baldų dirbtuvės direktorius McCracken tvirtai tiki į tradicines dorybes, tačiau drauge su žiūrovais palaipsniui patiria, kad visi jo partneriai — šeimos nariai, artimi giminės — vagia ir sukčiauja. Pjesė baigiantis, ir patį McCracken'ą aptraukia nusikaltimų voratinkliai; jo firma pradeda prekiauti narkotikais. Pjesės tezė sutampa su darbiečių rinkimine propaganda — neabotas kapitalizmas neišvengiamai veda prie korupcijos.

Kaip ir kitose savo pjesėse Ayckbourne naudoja farsu struktūrą rimtoms temoms gvildinti. To derinio išdava — būdingas šių dienų žanras, „juoda komedija“. Po tradicinio farsu išore girdime modernų dramaturgą, teigiantį, jog bendravimas ir komunikacija tėra iliuzijos — mes nesuprantame vieni kitų, nepasitikime ir savo artimaisiais. Net ir autorius numylėta šandieninė anglų kalba, užuot padėjusi jo veikėjams bendrauti, juos suvedžioja ir stumia į prieštaravimų šunkelius.

Eininė „miesčionijos“ kritika? Kai daugelis anglų dramaturgų savo miesčioniją atmeta ir ją traukia iš aukšto, iš radikalios perspektyvos, Ayckbourne nesišėdina prisipažinti esąs jos narys. „Šiandien beveik visa Anglija buržuazinė“, neseniai pareiškė jis. „Šeimos biznesis“ yra to anglų buržuazijos kronikininko įdomus, bet galiausiai nesėkmingas bandymas — pjesės farsinė išorė lieka

Aktorius Derek Jacobi matematiko Alan Turing vaidmenyje Hugh Whitmore pjesėje „Breaking the Code“.

atsiknojusi nuo neįkūnytos giluminės temos.

Apie kaitą bei korupciją kalba ir visai skirtinga Nigel Williams pjesė „Liaudies šokiai“ (Country Dancing). Mažosios Karališkos Šekspyro trupės (Royal Shakespeare Company) scenoje matome dvi Anglijas: tradicinę, priešindustrinę, kurios kultūrą išreiškia liaudies dainos bei šokiai, ir naująją, gamybinės pramonės sukurtą Angliją, kurioje jiems nebėra vietos. Autoriaus priešai — miestas, modernizacija, kapitalizmas. Pasinaudodamas trumpu epizodu iš anglų tautosakininko Cecil Sharp gyvenimo, autorius mėgina kamerinėje scenoje kelti didelius klausimus.

Williams'o pjesė siejasi su labai įdomiu pastarųjų metų sąjūdžiu — spontanišku liaudies dainų ir ypač šokių atgimimu Britanijoje. Pjesės idėjos paimtos iš utopinio socializmo ideologijos ir iš Anglijos romantinių autorių. Jos fone skamba poeto William Blake balsas, pasmerkiantis „tamsius, šėtoniškus fabrikus“ ir šaukiantis: „Pastatykite Jeruzalę/Anglijos žalią, malonios žemę“. Giliau įsiklausę į šią kuklią pjesę, prisiminsime ir daugelio lietuvių rašytojų eleginį skundą, Vilniuje, kaip ir Londone, apraudantį žemdirbių kultūros, folklorinio žmogaus, sakralinio santykio su

gamta pradingimą. Tikrai lietuvių skunde nėra utopinio socializmo motyvo — nuo tokios utopijos iliuzijų lietuviams, kaip ir visus Rytų-Vidurio europiečius, išgydė patirtis.

Kas priveda genialų mokslininką prie savizudybės? — klausia Londone jau antrus metus einanti Hugh Whitmore pjesė „Kodo išaiškinimas“ (Breaking the Code). Britų matematikas Alan Turing buvo kompiuterių pionierius, Winston'o Churchill'io bičiulis, Antrojo pasaulinio karo metu padėjęs išaiškinti nacių „Enigmos“ kodą ir tuomi reikšmingai prisidėjęs prie Vokietijos nugalėjimo. Ar jis, visuomenės taisyklių nepaisantis homoseksualas, buvo archaiskų įstatymų, oficialios korupcijos auka? O gal ji mirčiai pasmerkė jo paties viziją — grynios formos, nuo kūno ir medžiagos nepriklausomos logikos, matematikai paklusnaus gyvenimo siekimas? Aktorius Derek Jacobi, vaidinęs pagrindinį vaidmenį Jono Jurašo Broadway pastatytoje Nikolajaus Erdmano pjesėje „Savižuda“, sukuria sudėtingą ir patrauklų Turingo portretą, nuo žalių studento dienų iki tragiškos pabaigos; meistriškai išreiškia kūno ir proto dualizmą, lemtingą prarają tarp logikos ir emocijos. Pjesės, kuriose daug kalbama

apie matematiką ir filosofiją, paprastai užmigdo žiūrovus; „Kodo išaiškinimas“ pažadina mūsų jausmus.

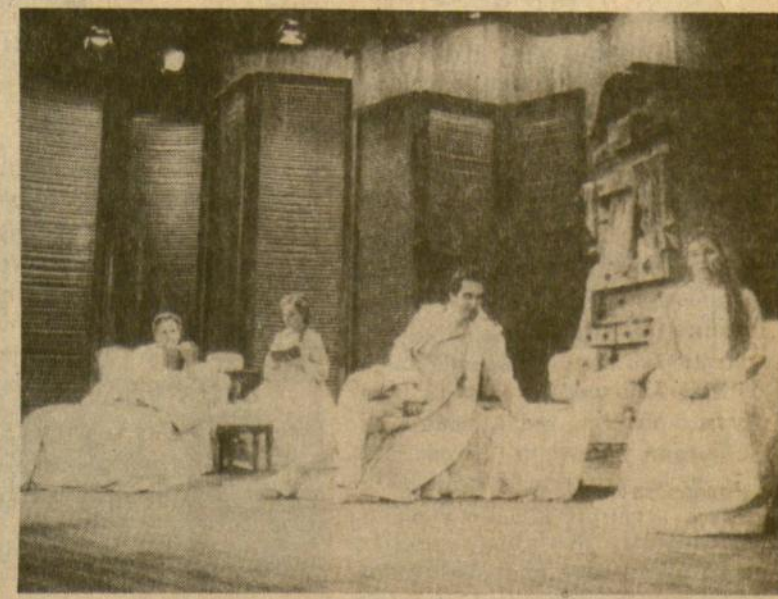
Populiariausias „miuziklas“ Londone šiandien yra Victor Hugo romano *Vargdieniai* inscenizacija. Iš prancūzų literatūros pasiskolinta ir populiariausia pjesė — anglų dramaturgo Christopher Hampton scenai pritaikytas Choderlos de Laclos 18-to šimtmečio romanas „Pavojingi ryšiai“ — *Les Liaisons Dangereuses*. Pjesės scenovaizdis ribojasi buduaru, bet jo ribose, revoliucijos išvakarėse, atsiveria prancūzų „senojo režimo“ pasaulis. Aristokratų rafinuoti seksualiniai žaidimai virsta blogio apeigomis. Gėris pasirodo esąs nepaprastai trapus, lengvai pažeidžiamas, bet savaip triumfuoja mirtyje. Tokiame pasaulyje, kur dorovinė korupcija yra virtusi mada ir taisykle, tikra meilė ir dorovė yra „nenormalūs“ iškrypimai. (Ar Juozas Grušas skaitė šį romaną prieš rašydamas savo „Meilę, džiazą ir velnią“?) Nemoralumu apkaltinta Laclos knyga ir iš jos išsunkta pjesė turi labai moralų branduolį.

„Pavojingųjų ryšių“ spektaklis taip pat rodo, koks pavojingas teatro menas ir kaip lengva paslysti ant scenos lentų. Aktoriai, o retkarčiais ir pats romano inscenizuotojas, neiškenčia nepasidavę pagundai ir ima ieškoti pigių efektų. Stilingas blogio menuetas kartais sylsteli į farsiškus judesius. Dažnas žiūrovas duodasi vulgariai linkminamas ar dirginamas — juk ir mes, kaip tie 18-to šimtmečio ari-

stokratai, gyvename nesibagliančiame sekso festivalyje. Tačiau ta iliuzija netrukus išsisklaido. Ir paviršutiniškas žiūrovas pajunta veikalo rimtį; per paskutiniąsias penkiolika minučių salėje visiška tyla.

Koksai skirtingas pasaulis pasitinka mus „Undinės“ (Mermaid) teatre! Karališkoji Šekspyro trupė čia rodo mažiau žinomą anglų 16-to ir 17-to šimtmečio dramaturgų seriją. Vienas jų, Šekspyro bendralaikis Thomas Heywood, parašė apie 200 komercinių pjesių, kuriose nėra nei poezijos, nei sudėtingų charakterių. Ar tokias pjeses verta kelti iš numirusių? „Vargdienių“ režisierius Trevor Nunn į šį klausimą atsako teigiamai. Jisai su tokia scenine vaizduote ir meile ikūnija Heywood'o melodramą „Gražioji vakarietė“ („The Fair Maid of the West“), kad šis spektaklis virsta teatreine puota ir išaukia nepaprastą žiūrovų entuziazmą. Imperiją neseniai praradusios Anglijos piliečiai scenoje mato savo tėvyninius, dar tik pradedančius tą imperiją kurti. Jie grubūs ir naivūs, išaukšto žiūri į „godžius ispanus ir barbariškus turkus“, jų nuosirdus patriotizmas dažnai iškrypsta į reksmingą šovinizmą, bet kokia energija trykšta iš jų, su koku pasitikėjimu jie žvelgia į ateitį! Kokios egzotiškos šandienos britų žiūrovui turi atrodyti jų savybės — ištikimybė, religingumas, dosnumas. Tie 350-ties metų amžiaus veikėjai, ano meto anglų miesčionijos atstovai, yra patrauklesni už Ayckbourne'o pjesių charakterius.

Kokia Anglijos ateitis? — klausia rinkiminių debatų dalyviai. Naujausias herojinis anglų istorijos epizodas — Antrasis pasaulinis karas — jau yra pavirtęs „teatrinis“ muziejumi.

Scenos iš „Les Liaisons Dangereuses“ — Christopher Hampton pjesės pagal Choderlos de Laclos romaną.

Londone, prie Westminsterio katedros, galima aplankyti požeminį „Karo meto kabinetą“, iš kurio Churchill'is vadovavo Anglijos gynybai. Londono scenose žiūrovas randa ne tik atvargos bei estetiško pasiten-

kinimo, bet ir susitinka su savo praeitimi, žvelgia į savo kolektyvinio likimo veidrodžius. Tokio teatro siekia ir kai kurie lietuvių dramaturgai bei režisieriai.

Algirdas Landsbergis

Tradicinės dienos parodoje Los Angeles

Los Angeles metinė Lietuvių diena (VI,21) šiomet, kad ir siauresniu mastu, sutelkė keletą įvairaus žanro dailės parodų parapijos mokyklos patalpose.

Didelio dėmesio susilaukė tautodailės eksponatų kambarys, kuriame su savo margais kraiciais pasirodė audimo meistrė Julija Šlapelytė ir iš Brooklyn, N.Y., atvykusė Genė Popelienė. Čia galėjai nusipirkti bet kokio dydžio tautiška apvilktą lėlę ir pilną tautišką rūbą be lėlės, taip pat gražiausių juostų, audinių, gintarinių papuošalų, medžio drožinių, aplamai visokio lietuviško labo, iš dalies skirtą komercinei apyvartai. Klientų netrūko.

Užsukęs į kitą kambarį, susidūriau su Kestučio Mikėno glazūruotų porceliano vazų — vazelių imperija. Tie laibakakliai, melsvai tvaskantys indai sukurti pagal vienos dinastijos herbą, kurį pavadindū rutiliu. Taip ir norisi tokį estetišką kamuolį, atsargiai paėmus už kaklelio, sviesti į žėdrą erdvę, kaip dovaną skraidantiems satelitams.

Kaimyniniame būsute pamačiau devynias dešimties perkopusį Joną Andrašūną, ilgametį šių parodų ažuolą, ne sėdintį, bet pakiliai ošiantį savo ryškiaspalvių peizažų draugijoje. Tai gan tiesmukos kompozicijos, bet aiškiai parodančios mums mielo gamtovaizdžio elementus: pievą, dangų, debesėlį, kelią, upokšnį ar ežerą, o ypač medžius... O kas gi nemėgsta medžių...?

Kituose kambariuose radau Paškevičių šeimos tapybą. Sakau šeimos, nes su vienu dideliu pasteliniu paveikslu „Šokis“ (lietuviškas) pasirodė ir jų duktė Alya, šiame darbe gan gabiai pagaudama judesį.

Turbūt niekas per daug nesuklys pavadinęs Onos Dokalskaitės-Paškevičienės tapybą

dekoratyviai impresionistine. Taip — ji artima šiai pakraipai, būtent — spalvų giliu pojūčiu bei skoninga jų derme. Dailininkė ne tiek analizuoja gamtą, kiek jautriai perteikia aplinkos džiugias, šviesias realijas. Pavyzdžiui: mergaitė ant žirgo, kvapnių alvyvų puokštė, svetainės stalo apyvoka su veidrodžiu... Itin patrauklios yra jos figūrinės kompozicijos: Sadutė šokančios mergaitės, ar parke praeinanti moteris su šuniuku ir senyvu vyru fone, ar tas melomaniškas patosas operos artistų veidų išraiškose. Lakus piešinys, potėpių, spalvų bei pavidalų darnumas apsaugoja jos kūrybą nuo tykojančio saldaus saloninio banalumo, nūdien neretai pasireiškiančio tokio pobūdžio dekoratyvinėje tapyboje.

Mykolo Paškevičiaus drobėse, aliejumi ir akrilika nutapytose, regime ekspresyvią braižą. Dominuoja tamsios spalvos, drama, gyvenimo metaforiška interpretacija. Man regis,

paveikslai su grafišku taupumu atlikti kur kas išpūdingiau už tuos su pilna niūria tapybine danga („Smuikininkas“, „Vakarietė“). Dostojevskiškos mintys pinasi, žiūrint į paslaptingą, pusiau abstrakčią „Pastogę“ ar į tą susimąsčiusį, keistą „Paukštininką“. Keli eskizai skirti Nukryžiuotojo temai. Realistiškai išbaigtas „Kristaus“ veidas sukelia įvairių teologinių klausimų.

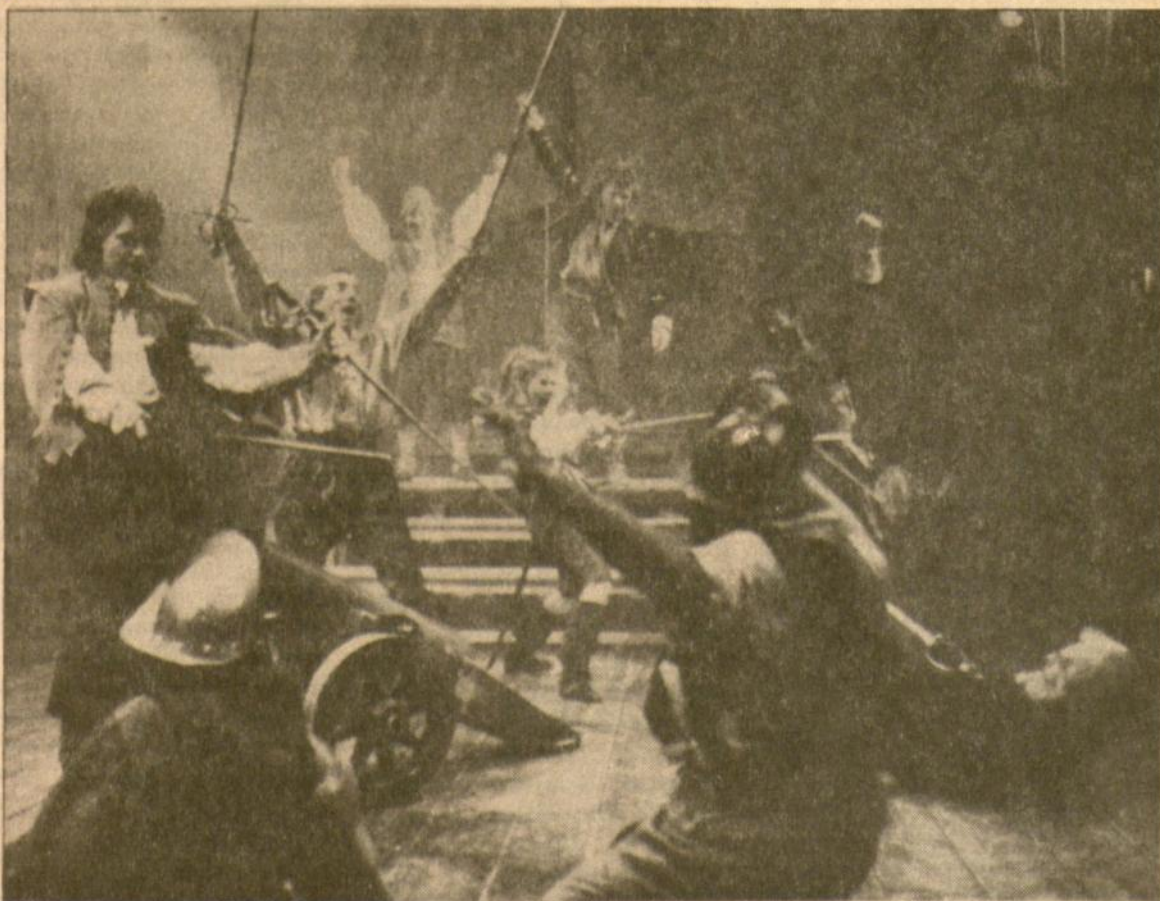
Baigiant šį reportažą, irgi dingteli klausimas: kodėl kai kurie rimti dailininkai bent su keliais kūrinių nepasirodo šioje sutelktinėje parodoje? Gal atbaido mokyklos klasių aplinka? O gal prisibijo mėgėjų konkurencijos, nes tokiu atveju meniškesni ir, žinoma, žymiai brangesni paveikslai yra apeinami su nepasitikėjimu? Vienaip ar kitaip, tradicinė Lietuvių diena be visiškų dailininkų dalyvavimo būtų daug skurdesnė.

Pr. V.

NAUJI LEIDINIAI

• FILATELISTŲ DRAUGIJOS „LIETUVA“ BIULETENIS Nr. 1-202 (1987). Leidžiamas tris kartus per metus. Paruošė spaudai J. Adomėnas ir A. Beleska. Biuletėnį gauna visi draugijos nariai ir prenumeratoriai, sumokėję 5 dol. metinį mokestį. Įždininko adresas: Alex Zakas, 5723 South Merrimac Avenue, Chicago, IL 60638.

Prisimenama draugijos garbės narė Kristina Arsonaitė-Grininė. Jonas Variakojis svarsto Lietuvos krikšto sukaktį. J. Adomėnas rašo apie Lithpex VIII parodą, kuri įvyko Toronte balandžio pradžioje. A. Bernotas duoda žinias apie filateliją skyriuje „Kas nauja pas mus ir kaimynus“. Įdomiai atrodo keli puslapiai vokių, kurie išleisti sukaiktais paminėti — jų tarpe ir kiriliškom raidėm vokus kompozitoriaus Stasio Šimkaus šimtąjam gimtadieniui bei Toronto Lietuvių filatelistų draugijos Lithpex VIII proga išleisti du vokai Jogailos Lietuvos krikšto 600 metų sukaiktais paminėti. Taip pat įdomus straipsnis perspausdintas iš *Naujo žodžio* 1929.I.15. numerio, kuriame minima Lietuvos pašto dešimties metų sukaiktais. Biuletėnis baigiamas dviem lietuvių filatelistų laiškais iš Brazilijos ir Urugvajaus.

Kautynių scena iš Thomas Heywood „The Fair Maid of the West“ spektaklio Londone.

Scenos iš Thomas Heywood „The Fair Maid of the West“ spektaklio Mermaid teatre: (kairėje) Sean Bean (Spencer) ir Paul Greenwood (Goodlack); (dešinėje) Brian Lawson (Budelis) ir Sean Bean (Spencer).